

מזכר / 8 בנובמבר 2013

סקר FRA בנושא אפליה ופשעי שנאה כלפי יהודים במדינות החברות באיחוד האירופי

זוהי סקירה קצרה של אחדים מממצאי הסקר. הממצאים המרכזיים, וכן התרשימים הרלבנטיים וחוות הדעת, כלולים בדוח הסקר.

1. מדוע ובאיזה אופן נערך הסקר?

אנטישמיות היא דעה קדומה עתיקת-יומין ובעלת שורשים עמוקים נגד יהודים, הנמשכת עד ימינו אלה ועולה להוביל לתקריות של אלימות, הטרדה ודברי שנאה על רקע אנטישמי. רבות מתקריות אלה נותרות בלתי-מדווחות. רק ב-13 מבין 28 המדינות החברות באיחוד האירופי נאספים נתונים רשמיים אודות תקריות אנטישמיות שדווחו למשטרה או שטופלו במסגרת מערכת המשפט הפלילי.

סקר זה תוכנן ונערך על ידי הסוכנות לזכויות יסוד של האיחוד האירופי (FRA) כדי לאסוף, לראשונה, נתונים בני-השוואה אודות אלימות, הטרדה ודברי שנאה על רקע אנטישמי, וזאת במטרה לסייע במאבק באנטישמיות בימינו. הממצאים המובאים בדוח הסקר מאגדים יחד את התוצאות שהתקבלו משמונה המדינות שבהן נערך הסקר, ושהן חיה על פי ההערכה כ-90% מהאוכלוסייה היהודית באיחוד האירופי. התוצאות מתבססות על התשובות שהתקבלו מ-5,847 משיבים המזהים עצמם כיהודים (בגילאים 16 ומעלה) ומתגוררים באחת משמונה מדינות האיחוד האירופי הבאות – בלגיה, צרפת, גרמניה, הונגריה, איטליה, לטביה, שבדיה והממלכה המאוחדת. בגלל גודל המדגם, התוצאות שהתקבלו מרומניה, אחת מהמדינות שבהן נערך הסקר, לא נכללו בניתוח של תוצאות הסקר. עם זאת, סיכום התוצאות מרומניה נכלל בנספח לסקר.

הסקר תוכנן על ידי הסוכנות לזכויות יסוד של האיחוד האירופי (FRA), ונערך בפועל באופן מקוון במהלך החודשים ספטמבר עד אוקטובר 2012 – בהתאם להתקשרות חוזית של ה-FRA בעקבות מכרז פומבי – על ידי חברת Ipsos MORI בשותפות עם המכון למחקר מדיניות יהודית הפועל בממלכה המאוחדת. שאלון הסקר היה זמין בשפות המדוברות במדינות הסקר, וכן בשפות עברית ורוסית.

השיטה של סקר מקוון נבחרה בהתייעצות עם מומחים בעריכת סקרים בקרב יהודים באירופה, בגלל הרגישות של הנושא. השיטה המקוונת סיפקה גם לכל מי שמזהים עצמם כיהודים במדינות שבהן נערך הסקר, ומעוניינים בכך, אפשרות לקחת חלק בסקר ולשתף אחרים בהתנסויותיהם. בנוסף על כך, בשיטה זו ניתן היה להשתמש בקלות כדי להעניק כיסוי שווה לכל המדינות שנבחרו.

2. מהן השאלות שהוצגו במסגרת הסקר?

הסקר הציג למשיבים שאלות בדבר דעותיהם ותפישותיהם בכל הנוגע למגמות אנטישמיות ולאנטישמיות בכללותה כבעיה בחיי היומיום. המשיבים התבקשו גם לתאר את התנסויותיהם האישיות בתקריות אנטישמיות, את היותם עדים לתקריות אנטישמיות, וכן את חששותיהם מליפול קורבן לתקיפה על רקע אנטישמי (שיש בה כדי להשפיע על ביטחונם האישי, על ביטחון ילדיהם, או על ביטחון בני משפחה אחרים וחברים). הסקר מספק גם נתונים בשאלה האם התרחשותם של מעשים אנטישמיים כלפי הקהילה היהודית, כגון מעשי ונדליזם באתרים יהודיים או מסרים אנטישמיים באמצעי התקשורת המשודרים או באינטרנט, נתפשת כבעיה בעיני המשיבים היהודים במדינות שבהן הם חיים.

כמו כן, במסגרת הסקר נאספו נתונים סוציו-דמוגרפיים, כגון המין והגיל של המשיבים, הרקע ההשכלתי, המצב התעסוקתי ורמת ההכנסה.

3. עד כמה נפוצה, לדעת המשיבים, תופעת האנטישמיות?

לדעת רוב המשיבים (66%), אנטישמיות אכן מהווה בעיה בכל המדינות החברות באיחוד האירופי שנסקרו. בממוצע, שלושה מתוך כל ארבעה משיבים (76%) סבורים שהמצב מחמיר והולך וכי האנטישמיות בארצם התגברה במהלך חמש השנים האחרונות. בסך הכל, 75% מהמשיבים סבורים שאנטישמיות מקוונת מהווה בעיה.

4. עד כמה נפוצים פשעי שנאה על רקע אנטישמי באיחוד האירופי?

אחד מכל חמישה משיבים (21%) התנסה באופן אישי בלפחות תקרית אחת של עלבון מילולי או הטרדה ו/או תקיפה גופנית ממניעים אנטישמיים במהלך השנה שקדמה לעריכת הסקר. המשיבים נשאלו גם לגבי תקריות שהשפיעו עליהם באופן עקיף – לדוגמה, היותם עדים לעלבונות מילוליים, להטרדה או לתקיפה גופנית כלפי יהודים אחרים. השיעורים הגבוהים ביותר של תקריות אנטישמיות שהשפיעו על משיבים באופן עקיף נמצאו בהונגריה (43%), בבלגיה (35%) ובצרפת (30%). המשיבים נשאלו גם לגבי צורות ההטרדה שבהן נתקלו. הערות פוגעניות – בין אם באופן אישי ובין אם באינטרנט – היו צורת ההטרדה השכיחה ביותר.

על פי התיאור שנמסר על ידי המשיבים, התקריות החמורות ביותר בוצעו על ידי מי שנתפשים כבעלי אמונות מוסלמיות קיצוניות (27%), בעלי דעות פוליטיות שמאליות (22%), או בעלי דעות פוליטיות ימניות (19%).

בסך הכל, 4% מבין המשיבים התנסו בתקיפה גופנית או באיומים באלימות בגלל היותם יהודים במהלך השנה שקדמה לעריכת הסקר.

על פי הממצאים, 76% מבין המשיבים שנתקלו בהטרדה במהלך חמש השנים האחרונות, 64% מבין מי שחוו תקיפות גופניות או איומים באלימות ו-53% מבין מי שנתקלו בוונדליזם כלפי רכוש אישי נמנעו מלדווח על תקריות אלה למשטרה או לארגון אחר כלשהו – לרבות במדינות שבהן נתונים מסוג זה נאספים באופן רשמי. דפוסי התנהגות דומים עולים מתוך [עבודה עם קבוצות אחרות](#) שנעשתה על ידי ה-FRA (כגון [חברי קהילת להטייב, מינעוטים ומהגרים](#)).

מפעולת איסוף הנתונים בנושא אנטישמיות שנעשתה על ידי ה-FRA במהלך השנים האחרונות עולה כי רק ב-13 מדינות החברות באיחוד האירופי יש נתונים רשמיים וסטטיסטיקה בנוגע לתקריות אנטישמיות. במקומות שבהם קיימים נתונים, הם אינם בני-השוואה, מכיוון שהם נאספים תוך שימוש בהגדרות ובמתודולוגיות שונות. יתרה מזו, ברבות מהמדינות החברות באיחוד האירופי, ארגונים יהודיים או ארגונים אחרים של החברה האזרחית אינם אוספים באופן שיטתי נתונים אודות תקריות אנטישמיות.

Facing facts! (לנוכח העובדות!); פרויקט משותף שיעדו המרכזי הוא שיפור התיעוד והמעקב אחר פשעי ותקריות שנאה בכל רחבי האיחוד האירופי, פרסם הנחיות למעקב אחר פשעי שנאה. ניתן לעיין בהן כאן: [Guidelines-for-monitoring-of-hate-crimes-and-hate-motivated-incidents](#) (הנחיות למעקב אחר פשעי שנאה ותקריות ממניעים של שנאה)

5. מהי מידת הביטחון שחשים יהודים?

קרוב למחצית מכלל המשיבים (46%) ציינו שהם חוששים להיתקל בעלבונות מילוליים או בהטרדה במקום ציבורי, בעוד ששליש מבין המשיבים (33%) חוששים מפני תקיפה גופנית בגלל היותם יהודים. החשש שתקיפות כאלה יופנו כלפי בני משפחה או כלפי אנשים קרובים גדול מעט יותר מהחשש ליפול קורבן למעשים כאלה באופן אישי. 66% מבין מי שהם הורים או סבים וסבתות לילדים בגיל בית הספר חוששים שילדיהם עלולים להיתקל בעלבונות מילוליים או בהטרדה על רקע אנטישמי בבית הספר או בדרכם לבית הספר, ו-52% חוששים שילדיהם יסבלו מתקיפה גופנית ממניעים אנטישמיים.

6. עד כמה נפוצה באיחוד האירופי אפליה ממניעים אנטישמיים?

23% מבין כל המשיבים דיווחו שניתקלו בצורה כלשהי של אפליה בגלל אמונתם הדתית או הרקע האתני שלהם במהלך 12 החודשים האחרונים. בכל הארצות, אפליה ממניעים אנטישמיים התרחשה בשכיחות הגבוהה ביותר במקום העבודה (11%), בעת הגשת מועמדות לעבודה (10%), או בבית הספר או במסגרת קורסי הכשרה (8%). רוב האנשים שחשו כי ננקטה כלפיהם אפליה בגלל היותם יהודים לא דיווחו על התקרית החמורה ביותר שבה ניתקלו או על האפליה כלפיהם לרשות או לארגון כלשהם (82%). כשנשאלו מדוע נמנעו מלדווח על כך, 57% השיבו שהדיווח לא היה משנה דבר; ממצא זה דומה לממצאים [מחקרים אחרים של ה-FRA](#).

7. מהי התחושה של יהודים בנוגע ליחס החברה כלפיהם?

כחמישית (23%) מהמשיבים אמרו שהם נמנעים לעתים מהשתתפות באירועים או מביקור באתרים יהודיים מכיוון שאינם חשים בטוחים במקומות אלה או בדרכם לשם בגלל היותם יהודים. מעט יותר מרבע מהמשיבים (27%) נמנעים לעתים מלפקוד אתרים מקומיים מכיוון שאינם חשים בטוחים במקומות אלה בגלל היותם יהודים, כשהשיעורים הגבוהים ביותר של נמנעים הם בבליה (42%), בהונגריה (41%) ובצרפת (35%).

אחד מכל עשרה משיבים (11%) עבר או שקל לעבור משכונת מגוריו במהלך חמש השנים האחרונות בגלל חשש לביטחונם כיהודי. חשש כזה הוביל קרוב לשליש (29%) מבין המשיבים לשקול בנקודת זמן כלשהי להגר מארצם. ממצא זה בולט במיוחד בקרב משיבים בהונגריה, בצרפת ובבליה (48%, 46% ו-40%, בהתאמה).

האיסור על קיום מנהגים יהודיים מסורתיים יהווה בעיה גדולה עבור הרוב מכלל המשיבים (76% מביניהם ציינו שהם רואים באיסור על ברית המילה בעיה, 58% מביניהם אמרו זאת ביחס לשחיטה המסורתית).

8. מה ניתן לעשות כדי לבלום את האנטישמיות?

- על מנת להבטיח טיפול שיטתי ומתואם באפליה אנטישמית ובפשעי שנאה, על האיחוד האירופי ועל המדינות החברות בו לוודא שאמצעים להילחם באנטישמיות יוטמעו בתוכניות האסטרטגיות ובתוכניות הפעולה הלאומיות בכל התחומים הרלבנטיים.
- על המדינות החברות באיחוד לוודא שהעלמת עין, הכחשה או טריוויאליזציה גסה במכוון ובפומבי של רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה תהיינה עבירות בנות-עונשין.
- על פוליטיקאים ומעצבי דעת קהל להימנע מהצהרות אנטישמיות, ועליהם להתנכר אליהן ולגנות אותן כשהן מושמעות על ידי אחרים.
- המדינות החברות באיחוד האירופי נקראות לתמוך באיגודים מקצועיים ובהתאגדויות עובדים במאמציהם לאמץ מדיניות של מגוון אנושי ואי-אפליה, לרבות התחשבות בצרכים של יהודים במקום העבודה – לדוגמה, באמצעות הסדרי יציאה לחופשה גמישים, היכן שהדבר אפשרי.
- בנוסף על כך, על המדינות החברות באיחוד האירופי לקדם שיתוף פעולה בין הגופים האחראים על השוויון לבין ארגוני הקהילה היהודית, על מנת לוודא שיהודים הנתקלים באפליה ידעו מהן זכויותיהם ויכירו את מנגנוני תיקון העוולה העומדים לרשותם.
- על האיחוד האירופי והמדינות החברות בו למצוא דרכים אפקטיביות ונהלים מיטביים כדי לתת מענה לחשש הגובר בכל הקשור לאנטישמיות באינטרנט. על המדינות החברות באיחוד האירופי לבחון את האפשרות של הקמת יחידות משטרה מיוחדות לצורך ניטור וחקירה של פשעי שנאה באינטרנט, וכן להנהיג אמצעים שיעודדו משתמשים לדווח למשטרה על כל מקרה שבו הם נתקלים בתוכן אנטישמי.
- כדי להתמודד עם התופעה של אי-דיווח, יש צורך לעודד את הקורבנות ולסייע להם למסור דיווחים למשטרה. על האיחוד האירופי, המדינות החברות באיחוד והרשויות המקומיות לקיים או להרחיב פעילויות להגברת המודעות, כדי לתמוך בקורבנות של פשעים ממניעים של שנאה ושל אפליה בבואם לדווח עליהם.
- כאשר מתבצעים פשעים ממניע אנטישמי, על המדינות החברות באיחוד לוודא שהמניע הזה מתועד כראוי ומובא בחשבון בעת קביעת גזר הדין, לרבות באמצעות החמרת הענישה. בנוסף על כך, יש להדריך את הרשויות במדינות החברות באיחוד על מנת להבטיח תיעוד שיטתי של תקריות. ניתן לשקול גם להנהיג 'דיווחים מצד שלישי', שבהם ארגונים של החברה האזרחית, למשל, מוסרים דיווח מטעמם של הקורבנות.

9. פעולות קשורות נוספות של ה-FRA

הסוכנות לזכויות יסוד של האיחוד האירופי (FRA) פועלת בנושא האנטישמיות מאז שנת 2007:

- עדכונים שנתיים של [Antisemitism - Summary overview of the situation in the EU 2001-2011](#) (גרסה אחרונה) (אנטישמיות – סקירה תמציתית של המצב באיחוד האירופי 2001-2011) (יוני 2012)
- [Educators' Toolkit on the Holocaust and Human Rights](#) (זכויות אדם) (נובמבר 2011) (תיבת כלי עזר למחנכים בנושא השואה)
- [Human rights education at Holocaust memorial sites across the European Union: An overview of practices](#) (חינוך לזכויות אדם באתרי זיכרון לשואה ברחבי האיחוד האירופי: סקירה כללית של התוכניות הקיימות) (אוקטובר 2011)
- [Excursion to the past - teaching for the future, Handbook for teachers](#) (סיור בעבר – חינוך לעתיד, ספר-עזר למורים) (נובמבר 2010)

• [Discover the Past for the Future: A study on the role of historical sites and museums in Holocaust education and human rights education in the EU](#) (לגלות את העבר למען העתיד : מחקר על תפקידם של אתרים היסטוריים ומוזיאונים במסגרת לימודי השואה ובחינוך לזכויות אדם באיחוד האירופי (ינואר 2010))

הממצאים מוצגים בצורה חזותית ובאופן מקוון וכלולים בדוחות, שבכולם ניתן לעיין [באתר האינטרנט של ה-FRA](#)

- אפליה ופשעי שנאה נגד יהודים במדינות החברות באיחוד האירופי : התנסויות ותפישות בנושא אנטישמיות דוח טכני

- אנטישמיות – סקירה תמציתית של המצב באיחוד האירופי

סקירה של פעולות ה-FRA בנושא גזענות וגילויי אי-סובלנות קשורים, וכן פרסומים רלבנטיים ניתן למצוא בכתובת: <http://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances>

למידע נוסף, נא לפנות אל צוות המדיה של ה-FRA:

דוא"ל: media@fra.europa.eu / טל.: +43 1 58030-858